

МОТИВИ

към законопроекта за изменение и допълнение на Закона за здравното осигуряване

Със законопроекта се предлага изрично да се уреди здравното осигуряване и медицинското обслужване на чужденците с предоставена временна закрила, които пристигат в Република България.

С Решение № 144 на Министерския съвет от 10 март 2022 г. е предоставена временна закрила на разселените лица от Украйна. Това са лица с чуждо гражданство и без гражданство, напуснали Украйна в резултат на военните действия и влезли и останали на територията на Република България. Те са и лица, граждани на трета държава, извън Европейския съюз, които не ползват системите за социална координация на Европейския съюз.

Съгласно сега действащото национално законодателство чужденците, ползващи се от временна закрила, имат право на медицинска помощ при спешни състояния (чл. 39, ал. 1, т. 5 от Закона за убежището и бежанците), а за чужденците от уязвима група, ползващи се от временна закрила е предвидено получаване на необходимото им медицинско или друго обслужване при условията и по реда за българските граждани (чл. 39, ал. 3 от Закона за убежището и бежанците). Лицата от уязвима група са: малолетните или непълнолетните, непридружените малолетни и непълнолетни, хората с увреждания, възрастните хора, бременните жени, самотните родители с ненавършили пълнолетие деца, жертвите на трафик на хора, лицата с тежки здравословни проблеми, лицата с психични разстройства и лицата, които са понесли изтезание, изнасилване или други тежки форми на психическо, физическо или сексуално насилие.

Правото на медицинска помощ при спешни състояния е гарантирано с разпоредбата на чл. 100, ал. 2 от Закона за здравето, съгласно който всяко лечебно заведение е длъжно да извърши възможния обем медицински дейности при пациент в спешно състояние, независимо от неговото гражданство, адрес или здравноосигурителен статут. С това националното ни законодателство гарантира достъпа до спешна медицинска помощ на лицата с временна закрила.

Не така стои въпросът с правото на получаване на необходимото медицинско обслужване на лицата, ползващи се с временна закрила, в случай, че не разполагат с необходимите средства. Въпреки, че законово е предвидено уязвимите лица да ползват медицинска помощ наравно с българските граждани, на практика това е трудно осъществимо, тъй като тези лица не са посочени като здравноосигурени, не се внасят здравни осигуровки за тях, съответно законодателно не са посочени изрично като правоимащи лица относно медицинската помощ, финансирана от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). Това налага и предлаганите с този законопроект изменения и допълнения на Закона за здравното осигуряване.

Съществува и риск от различия в тълкуването на понятието „уязвима група“, чието легално определение е дадено в Закона за убежището и бежанците, съответно и от различия в обхвата на медицинската помощ, която те биха получили в конкретни случаи.

Правото на частична безплатна помощ (единствено за болнично лечение), при това по социални критерии, а не по здравословни такива, съществува само на подзаконово ниво, а именно в Постановление № 17 на Министерския съвет от 2007 г. за определяне на условията и реда за разходване на целевите средства за диагностика и лечение в лечебни заведения за болнична помощ на лица, които нямат доход и/или лично имущество, което да им осигурява лично участие в здравноосигурителния процес. Липсва обаче правна възможност за предоставяне на помощ за медицинско обслужване от първа необходимост в извънболничната медицинска помощ за лицата, ползващи се от временна закрила, които не разполагат с необходимите средства за заплащането ѝ. Аналогично, не е предвиден ред за

предоставяне на заплащани с публични средства лекарствени продукти и медицински изделия за домашно лечение на чужденците, ползващи се от временна закрила. Редица социалнозначими, хронични и животозастрашаващи заболявания изискват достъп до лекарствени продукти и медицински изделия за амбулаторно лечение, които са на значителна стойност, като онкологични заболявания, ендокринни и други.

Необходима медицинска помощ се предоставя и със средства от държавния бюджет чрез бюджета на Министерството на здравеопазването. Тя е посочена в чл. 82 от Закона за здравето и включва например: ваксини, медицински дейности при пациенти с неспецифични белодробни заболявания, стационарна психиатрична помощ, лекарствени продукти за инфекциозни заболявания (ХИВ инфекция и туберкулоза); трансплантация; кръв и кръвни продукти, а за всички здравнонеосигурени лица: интензивно лечение, профилактични прегледи, изследвания и акушерската помощ, комплексно диспансерно (амбулаторно) наблюдение на лица с психични и кожно-венерически заболявания, лечение със субституиращи и поддържащи програми с метадон и дневни психорехабилитационни програми и други. Лицата с временна закрила от уязвими групи имат право на безплатно ползване на тази помощ, но останалите лица извън уязвимите групи нямат право на тази помощ.

Поради това са необходими нормативни промени, които да гарантират по най-законосъобразния и целесъобразния начин възможностите за ползване на медицинска помощ на пристигналите на територията на страната лица, на които е предоставена временна закрила.

Приоритет е оказването на навременна и всеобхватна помощ на всички лица със статут на временна закрила. За постигане на тази цел е необходимо тези лица да могат да ползват пълен обхват на медицинската помощ при условията и по реда за българските граждани, като аналогична медицинска помощ ползват например бежанците и лицата с хуманитарен статут. Именно с тази цел са и предложените взаимосвързани промени в Закона за здравното осигуряване, Закона за здравето и Закона за убежището и бежанците.

Със законопроекта за изменение и допълнение на Закона за здравното осигуряване изрично се посочва, че лицата със статут на предоставена временна закрила са задължително здравноосигурени в Националната здравноосигурителна каса. По този начин ще се създаде практическа възможност тези лица да ползват пълния обхват медицинска помощ, заплащана от НЗОК.

Тъй като статутът на предоставена временна закрила е извънреден и срочен способ, който се прилага само при решение на Министерския съвет и въз основа на решение на Съвета на Европейския съюз, следва конкретните въпроси, свързани с определяне на размера на здравноосигурителните вноски, на лицата които ги внасят, на момента на възникване на задълженията за заплащане и на правата на осигурените лица, както и източниците на финансиране, да се уредят по аналогичен начин, а именно с акт на Министерския съвет.

В Закона за здравето се предлага промяна, която изрично да посочи, че лицата с предоставена временна закрила ползват медицинска помощ при условията и по реда за българските граждани. По този начин ще се приложи последователен подход за посочване на медицинските права на всички лица на едно и също систематично място в закона.

Освен лицата със статут на предоставена временна закрила, има други групи лица, които пристигат от Украйна, поради военните действия в тази държава, и които биха имали нормативни затруднения за ползване на медицинска помощ. Това са:

1. Лицата с двойно българско и чуждо гражданство, които не се осигуряват по реда на Закона за здравното осигуряване.

Съгласно действащото законодателство те следва да заплащат стойността на оказаната им медицинска помощ и нямат право на здравно осигуряване, съответно на безплатна медицинска помощ от обхвата, финансиран от НЗОК (чл. 39, ал. 5 от ЗЗО). Това по принцип е логично и устойчиво законодателно решение, тъй като тези лица ползват медицинска помощ в държавата, в която живеят постоянно. Не така стои въпросът за лицата, които пристигат от Украйна към настоящия момент. Те не могат да ползват медицинска помощ в Украйна и липсата на законово право да се осигуряват в НЗОК, въпреки че имат и българско гражданство, е непреодолимо препятствие за ползване на безплатна медицинска помощ в Република България. Това е неравнопоставеност спрямо чужденците и лицата без гражданство с предоставена временна закрила, които пристигат от Украйна в момента. Поради това се предлага за срока на предоставената временна закрила на чужденците от Украйна да се даде законова възможност и на лицата с двойно чуждо и българско гражданство да се осигуряват в НЗОК. По този начин те ще ползват при необходимост медицинска помощ наравно с лицата с предоставена временна закрила и с останалите български граждани. Аргументите се основават на обстоятелството, че тези лица напускат Украйна по същите причини, поради които и лицата с предоставена временна закрила и няма държава, в която да могат да ползват безплатна медицинска помощ.

2. Българските граждани, които са длъжни да осигуряват себе си и пребивават в чужбина повече от 183 дни през една календарна година.

След завръщането им в Република България, здравноосигурителните права се възстановяват след изтичане на 6 последователни месеца, през които лицето се е осигурявало. Здравноосигурителните права могат да се възстановят след еднократно заплащане на сума в размер на 12 здравноосигурителни вноски върху минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване към момента на внасянето на вноските. До възстановяване на осигурителните права лицата заплащат стойността на оказаната им в страната медицинска помощ на изпълнителите на медицинска помощ (чл. 40а от Закона за здравното осигуряване). Това по принцип също е логично и устойчиво законодателно решение, тъй като тези лица могат да планират завръщането си в страната, съответно заплащането на здравноосигурителните вноски. Не така стои въпросът за лицата, които пристигат от Украйна в момента. Те не са планирали напускането на Украйна, поради което изискването за заплащане на горепосочения размер здравноосигурителни вноски е неравнопоставено спрямо другите лица с предоставена временна закрила, които пристигат от Украйна. Аргументите се основават на обстоятелството, че тези лица напускат Украйна по същите причини, поради които и лицата с временна закрила. За тази цел се предлагат промени в Закона за здравното осигуряване, които да дадат възможност само в този случай здравноосигурителните права на българските граждани да се възстановяват при по – облекчени условия. Поради срочния и извънреден характер на мярката, е законосъобразно тези облекчения да бъдат определени с акт на Министерския съвет.

В Закона за убежището и бежанците се предлага промяна, която изрично да посочи, че всички лица с предоставена временна закрила ползват здравно осигуряване, достъпна медицинска помощ и безплатно медицинско обслужване при условията и по реда за българските граждани. По този начин ще се приложи последователен подход, аналогичен с този за бежанците и лицата с хуманитарен статут.

В резултат от предложените законови промени ще се създадат оптимални възможности за лечение на лицата, които пристигат от Украйна поради военния конфликт в тази държава, аналогично на бежанците и на българските граждани.

От финансова гледна точка, приравняването на горепосочените категории лица на българските граждани, ще наложи внасяне на здравни осигуровки, като размерите и

източникът на финансиране ще бъдат определени с акт на Министерския съвет поради динамиката на обстановката и временния характер на мярката.

Осигуряването на украинските граждани по реда на чл. 40, ал. 3 от Закона за здравното осигуряване им дава правата да ползват при необходимост в пълен обем медицински дейности, заплащани от НЗОК.

Приравняването на горепосочените категории лица на българските граждани, ще им даде право на безплатна медицинска помощ по реда на чл. 82 от Закона за здравето, която се финансира със средства от държавния бюджет чрез бюджета на Министерството на здравеопазването.

С предложения законопроект се осигурява в пълна степен медицинската помощ в съответствие с изискванията на Директива 2001/55/ЕО на Съвета за минималните стандарти за предоставяне на временна закрила в случай на масово навлизане на разселени лица и за мерките за поддържане на баланса между държавите-членки в полагането на усилия за прием на такива лица и понасяне на последиците от този прием, като е възприет подход на по-високи стандарти за обхват на здравните грижи, а не само на базовите такива по силата на директивата. Това произтича от приравняването на лицата с временна закрила на българските граждани по права и задължения в областта на медицинското обслужване.

ВНОСИТЕЛИ:

Антон Точев " " "
Борислава Восгачева " " "
Иванчо Думанов " " "
Александър Сиднев " " "
Гатика Георгиева " " "
Георги Михайлов " " "